

ONDER DE AANDACHT

SOK MEDEDELING 41 HET HOUBENBERGSKE

Vier leden van de Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven (SOK), verenigd in de werkgroep GRONOMA (Groeveonderzoek Noordoostelijke Maashelling), hebben het

Houbenbergske in Groot-Welsden uitgebreid 'uitgelicht'. In hun verslag wordt allereerst getracht de naam van de groeve te verklaren. De naam Houben komt al rond 1600-1700 voor in de Heerlijkheid Wijlre en in een archiefstuk uit het jaar 1732 is er ook al sprake van de 'Houbenberg'. Maar het zal wel altijd onbekend blijven wie of wat zijn naam gegeven heeft aan deze kleine, maar mooie 'boerenberg'.

De groeve is ontgonnen in de Kalksteen van de Schiepersberg, een eigenlijk inferieure bouwsteenlaag. De kwaliteit van de steen laat sterk te wensen over en hij is vaak verontreinigd door inspoelingen, vuursteen en diverse vormen van karst. Voor de blokbrekers, die hier getracht hebben hun bouwsteen te winnen, zal het een kwelling zijn geweest, maar voor de geoloog is de groeve een paradijsje met zijn scala aan horizontale en verticale karst en de gevolgen daarvan.

Ook de biologische aspecten van de groeve zijn aan een onderzoek onderworpen. Cavernicolen (in grotten voorkomende dieren) evenals troglaxene soorten (min of meer toevallige grottengasten) passeren de revue. De nieuwe verticale toegangsschacht speelt in deze een grote rol, omdat hier sprake is van een eigen microklimaat, die debet is aan een grote diversiteit aan levensvormen. Tijdens de laatste vier vleermuistellingen werden in totaal 72 dieren aangetroffen. Opvallend is dat ongeveer 55% van de waarnemingen bestaat uit Ingekorven vleermuizen (*Myotis emarginatus*).

Door onderzoek naar de voortgang van de exploitatie aan de hand van sporen van ontginning, kan de conclusie worden getrokken, dat oorspronkelijk de groeve uit twee gedeeltes

heeft bestaan, met ieder een eigen ingang! De verbinding tussen de twee groeven bestaat uit drie gangen. Wat opvalt, is dat bij twee van de drie gangen men door een verticaal vuursteenscherm heeft moeten breken om in het ander gedeelte te komen. Uit oude kadasterkaarten uit 1841 en 1842 blijkt dat de twee ingangen in twee verschillende gemeentes lagen, namelijk Margraten en Wijlre.

Bij de inventarisatie van opschriften en inkrasningen blijkt dat er weinig tekeningen, maar veel namen met data op de wanden staan. Daarnaast zijn er maar liefst 250 halstergaten, waaraan het vee werd vastgelegd, geteld. Het oudste opschrift gaat terug tot 1671. Verder staan er veel 18e eeuwse jaartallen genoteerd. De namen zijn van families uit de buurt. De oudste verwijzing naar een blokbreker werd in 1745 opgetekend. De onderzoekers hebben in het artikel de namen als het ware gebundeld in clusters, die verwijzen naar onder meer het blokbreken, andere beroepen, oorlog, religie, varia, enzovoorts. De GRONOMA beëindigt haar artikel met het verslag van een drietal interviews van oudere buurtbewoners, die nog veel wisten te vertellen over met name hun jeugd jaren en de rol die de groeve gespeeld heeft in de laatste wereldoorlog als schuilplaats voor de lokale bevolking. Daarbij is het interessant het verhaal te lezen van de joodse onderduiker Harry of Herman Koe (Kühlman), waarvan zelfs een foto is opgedoken die destijds in de groeve gemaakt is. De auteurs hopen met de weergave van hun verslag, dat het een opzet zal kunnen zijn voor verder onderzoek in deze kleine, maar prachtige 'boerenberg'.

Inlichtingen over SOK mededelingen:

Ton Breuls

Bovenstraat 28

B-3770 Kanne Riemst (België)

E-mail: sok@nhgl.org

DVD VERBORGEN GESCHIEDENIS SINT PIETERSBERG

'Verborgen geschiedenis. De Sint Pietersberg' is een documentaire op DVD die is gemaakt

door J. Silvertant en J. Diederen. De documentaire bevat een historische beschrijving van de gangenstelsels in de Sint Pietersberg, waarbij een beeld is geschetst van de ontstaansgeschiedenis van de onderaardse mergelgroeven tussen de brug van Ternaaien en Fort Sint Pieter. Er is gekozen voor een mijnbouwhistorische benadering. De ontstaansgeschiedenis wordt geschetst aan de hand van de volgende vijf

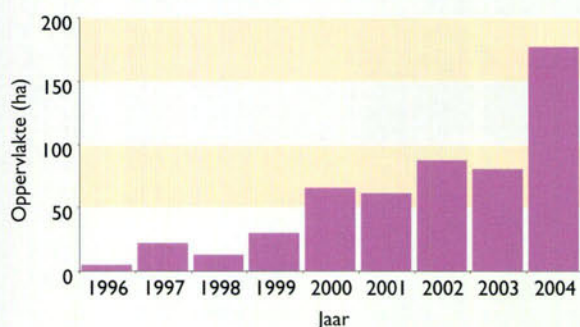
thema's. De groeve als middeleeuwse industrie. Concessiescheidingen en ontginningsclaims. Het wezen van de middeleeuwse blokbreker. De Zonneberg als voorbeeld van een zestien-eeuwse groeve. Het openen van een ontginning in de middeleeuwen. De documentaire is gefilmd op locatie in respectievelijk: de groeven in de helling bij de brug van Ternaaien, Ternaaien-Boven, Ternaaien-Beneden, de Verloren Vallei, Caestert en Zonneberg.

De documentaire duurt ongeveer een uur en verschijnt eind maart 2005. De DVD kan worden besteld via e-mailadres: jacquo@tele2.nl. De prijs bedraagt normaal € 15,-. Voor leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg bedraagt de prijs bij bestelling **vooruit** € 13,50.

2004: TOPJAAR VOOR NIEUW BOS IN LIMBURG

De aanleg van nieuw bos sluit aan bij de behoeften van veel burgers. Dit blijkt uit een in het voorjaar van 2004 gepubliceerde enquête van de Volkskrant. De inzet van de provincie om de aanleg van nieuw bos te stimuleren sluit hierop aan. In 2004 hebben Gedeputeerde Staten van de provincie Limburg met ruim één miljoen euro's de totstandkoming van bijna 180 ha nieuw bos in 22 bosprojecten ondersteund. Hierbij is in de provincie twee keer zoveel subsidie verstrekt voor de aanleg van nieuw bos als in 2003 (zie figuur).

Alle projecten zijn door particuliere grondeigenaren ontwikkeld en zijn verspreid over heel Limburg te vinden. In het Peelgebied van Noord- en Midden-Limburg is, onder andere met steun van de Milieucoöperatie Peel en Maas, een bundeling van kleinere bosprojecten

Stijging jaarlijks gesubsidieerd bosaanleg in Limburg (ha).

tot stand gebracht. Dit is vooral bij een aantal agrariërs het geval geweest. Zij hebben binnen hun bedrijf meer plaats vrijgemaakt voor natuur en landschap. In sommige gevallen was sprake van bedrijfsbeëindiging of volledige omschakeling naar bos en natuur. Voor Zuid-Limburg komt de bosaanleg vooral tot stand nabij landgoederen. Het grootste project bevindt zich in Leunen (gemeente Venray), waar bij het waterpompstation Breeheide 49 ha nieuw bos komt. Of het succes van dit jaar gecontinueerd kan

worden is onzeker. Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft in de loop van 2004 de ondersteunende subsidieregeling, die zorgt voor het grootste deel van de financiering, stopgezet. Juist deze bijdrage maakt bosaanleg aantrekkelijk. Tot dusver hebben pogingen om deze maatregel ongedaan te maken niet tot resultaat geleid. Er

wordt nu door de provincie onderzocht welke aanvullende financieringsvormen nodig zijn om bosaanleg ook in de toekomst aantrekkelijk te maken.

VLINDERSTICHTING; LANDELIJKE DAG

Op 5 maart 2005 zal de Vlinderstichting een landelijke dag organiseren met als thema 'Verschijnen en Verdwijnen'. In diverse bijdragen zal

worden ingegaan op bedreigde soorten en wat zij nodig hebben, maar ook zullen succesverhalen worden verteld over soorten die zich sinds kort hebben gevestigd en uitgebreid. Uiteraard ontbreken ook prachtige vlinder- en libellenfilms niet en in de pauze kunt u vele stands bezoeken en informatie krijgen over de mogelijkheden om mee te werken aan de bescherming van vlinders en libellen in Nederland. Traditiegetrouw staat ook de uitreiking van de Gouden Vlinder op het programma.

De landelijke dag van de Vlinderstichting vindt plaats in De Reehorst in Ede van 10.00 – 16.00 uur. De kosten bedragen € 7,50. Daarnaast is het mogelijk om gebruik te maken van een lunch voor € 8,50. U kunt zich aanmelden voor de dag door het verschuldigde bedrag over te maken op rekeningnummer 21 24 88 074 t.n.v. De Vlinderstichting te Wageningen o.v.v. Landelijke Dag en het aantal personen met/zonder lunch.

Meer informatie over deze dag is te vinden op www.vlinderstichting.nl.

BINNENWERK BUITENWERK

Op de website www.nhgl.nl is de meest actuele agenda te raadplegen.

Zaterdag 12 FEBRUARI is de jaarlijkse **Genootschapsdag**. Raadpleeg hiervoor de achteromslag van dit maandblad en de website van het Genootschap.

ZONDAG 13 FEBRUARI verzorgt de **Plantenstudiegroep** een 'heksentocht' in Haspengouw (België). Wil Willems (tel. 043-3257126) vertrekt met belangstellenden om 10.00 uur vanaf NS-station Maastricht (oostelijke ingang, Meerssenerweg).

MAANDAG 14 FEBRUARI geeft Leo Groen voor **Kring Heerlen** een lezing met de titel 'Landschapsontwikkeling en vegetatie in de Lage Landen sinds de laatste ijstijd'. De bijeenkomst wordt gehouden in de zaal van Stichting Botanische Tuin Kerkrade, Sint Hubertuslaan 74 in Terwinselen (Kerkrade-West).

DINSDAG 15 FEBRUARI verzorgt de **Mossenstudiegroep** een practicummiddag in het IVN-gebouw te Ransdaal. Belangstellenden dienen van tevoren contact op te nemen met Paul Spreuwenberg (tel. 045-5310661). Aanvang 13.30 uur.

DINSDAG 15 FEBRUARI geeft Ton Lenders een lezing over amfibieën en reptielen in de filmzaal

van het Natuurhistorisch Museum De Peel te Asten. De nadruk zal liggen op het adderonderzoek van Ton op de Meinweg. Als afsluiting zal de film van Peter Keijzers over het leven van de Adder worden getoond. De bijeenkomst begint om 20.00 uur.

DINSDAG 15 FEBRUARI is er een vergadering van het **Dagelijks bestuur** in het GroenHuis te Roermond.

WOENSDAG 17 FEBRUARI organiseert de **Zoogdierenwerkgroep** een braakballenpluissavond. Verplichte opgave via tel. 0475-386470. Aanvang 19.30 uur in het GroenHuis, Godsweerderstraat 2 te Roermond.

VRIJDAG 18 FEBRUARI houdt René Gerats voor **Kring Venlo** een lezing over het onderhoud van de Groote Heide. De bijeenkomst wordt gehouden in de Kinderboerderij Hagerhof te Venlo. Aanvang 20.00 uur.

MAANDAG 21 FEBRUARI verzorgt de **Mossenstudiegroep** een practicumavond in het IVN-gebouw te Ransdaal. Belangstellenden dienen van tevoren contact op te nemen met Paul Spreuwenberg (tel. 045-5310661). Aanvang 19.30 uur.

DINSDAG 22 FEBRUARI organiseert de **fotostudiegroep** een varia-avond met het thema flora. Deelnemers kunnen tijdens deze avond maximaal vijf foto's (dia's of digitale foto's) aanbieden. Aanmelden via fotostudiegroep@nhgl.org. Aanvang 20.00 uur Natuurhistorisch Museum Maastricht.

DONDERDAG 24 FEBRUARI organiseert **Kring Venray** een dia-lezing. Zie voor het thema de pagina van kring Venray op de website van het Genootschap. Aanvang 20.00 uur in het Gemeenschapshuis, Watermolenstraat 1 te Oostrum.

VRIJDAG 25 FEBRUARI houdt Leo Groen voor de **Plantenstudiegroep** een lezing over landschapsontwikkeling en vegetatie in de Lage Landen sinds de laatste ijstijd. De bijeenkomst begint om 20.00 uur en wordt gehouden in het Natuurhistorisch Museum Maastricht.

ZONDAG 27 FEBRUARI verzorgt de **Plantenstudiegroep** een wandeling in het Bois des Nids d'Auguesses (België). Johan den Boer (tel. 043-3625011; e-mail: psg@mistletoe.net) vertrekt om 10.00 uur vanaf NS-station Maastricht (oostelijke ingang, Meerssenerweg).